

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

Utilitas in Plantarum Historia. De Silphio Cyrenaïco; Loto Aegyptia, & variis
ejusdem symbolis ac insignibus in Nummis Aegyptiis; Nuce Pineae, & ejus
usu in Mysteriis Gentilium; Laricibus; Rosa vel ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

DISSERTATIO QUARTA.
DE
PRÆSTANTIA ET USU
NUMISMATUM
ANTIQUORUM.

H Quidem illum, de quo modo agebamus, in
ipſius NATURÆ contemplatione, rei hu-
jus antiquariæ uſum ac præſtantiam, haud
leviter vel firmat, vel illuſtrat, quod neque
in ornanda PLANTARUM Hiſtoria ſu-
pervacua omnis hæc Nummorum veterum ſupellex
cenſeri debeat. Etenim qualis olim fuerit figura SIL-
PHII aut LASERPITII Cyrenaici, decantatæ adeo
apud veteres plantæ, nequidquam apud recentiores
Herbarum collectores ac interpretes quæras, nec aliunde
hodie quam ex Nummis diſces. Hæc enim planta,
quæ vel ſola Cyrenaicam regionem per plura ſæcula
nobilitavit, unde & *Laſerpiferas Cyrenas* vocat Catul-
lus, & cujus Laſeris aliquot pondera in publico Popu-
li Romani ærario recondita narrat Plinius, jam ante
illius & Strabonis etiam ætatem, ſi fides eis habenda,
apud Cyrenenſes defecerat, cujus rei cauſam ^a hic in
barbaros, ^b ille in publicanos transfert. Severi tamen
ætate, Laſeris illius Cyrenaici copiam adhuc Romæ
ſuperſtitem extitiſſe, liquet mihi ex Galeno, qui in
confectione antidoti, quale ſibi frequenter paratum
docet, adhibendi inter alia *ἐν τῷ Κυπρωανῶ* diſerte me-
minit. Ne putes ſolum in libris ſimplicium, hujus Laſe-
ris in genere magnum auctorem meminiffe; unde lo-

De SIL-
PHIO Cy-
renico in
Nummis.

Libro XI.
Lib. VIII.

Lib. II. de
Antidot.
P. 440. edit.
Græc. Baſil.

ca quædam viri docti ad Dioscoridem congefserant. Quod vero Aristoteles, Aristophanis interpres, Tzetzes, Hesychius, Suidas, olim tradiderant, Silphium in Cyrenensium Nummis vulgo signatum fuisse; manifeste etiamnum docent argentea & vetusta illius tractus Numismata, obvia in Cimeliarchiis antiquariorum. Unde etiam non piguit magnum Solini interpretem, nummos hujus generis, haud in uno Exercitationum Plinianarum loco producere; quo nobilissimæ illius plantæ vulgo ignotæ figuram ex iisdem repræsentaret; quod jam ante eum præstiterant duo Antonii, Piso & Augustinus in collectione Veterum Numismatum. Alteram quidem hujus Silphii figuram non parum diversam, ex antiquo Dioscoridis codice depromptam exhibet etiam idem *ὁ νέυο* Salmasius; sed ita ut adulterinam eandem, aliam certe quam Cyrenaicam fateri ei sit necesse, & priorem ex Nummis prolatam, germanam & genuinam agnoscere. Nam quod alias prioribus curis, nihil in hac Nummi figura simile Apio reperiebat; cui similia tamen hujus *Libyci caulis* (sicut Antiphani vocatur apud Athenæum) folia, veteres auctores Theophrastus, Dioscorides, Plinius constanter tradidere, alibi postea producta accuratiori ex duobus aliis Nummis Silphii icone, feliciter retractavit; & sequens gemini nummi effigies deprompta ex Gaza Palatina hic ante oculos ponet.

Lib. xiv.

Quod vero notat Tzetzes, in iisdem Nummis, non plantam solum, sed ipsos quoque signari Cyrenenses Sil-

Silphium Batto conditori suo offerentes (unde natum etiam proverbium *Βάτις σίλφιον*) fateor in residuis hodie Cyrenarum nummis nondum mihi observatum. Nec ideo tamen continuo illustri Scaligero accedo, falsi eo nomine Tzetzem arguenti; quod tamen pridem ante illum Græculum, levioris forte fidei, gravior aliquanto testis Aristoteles tradiderat: sicut recte ex veteri Aristophanis interprete colligit Salmasius, ut nulla amplius supersit ratio dubitandi. Nec enim quia Nummi ejusmodi hodie non exstant, labat continuo illorum fides; quasi omnia id genus numismata superessent, quorum veteres meminere, & præsertim gentis Africanæ; aut etiam talia adhuc quotidie non e-ruantur, prioribus antiquariis & ipsi olim Scaligero ignota. Ut mittam nihil alienum aut insolitum, sed familiare potius in Nummis id genus symbolum denotari, ut nobilissimæ apud se plantæ caulem offerrent suo Conditori; haud aliter ferme ac vel Palmæ, vel Lauri ramos, vel Spicas etiam offerentes nonnunquam Cæsaribus videas feraces iisdem Provincias. Factum etiam illud Cyrenensium Batto & ejus progeniei Silphium offerendi tangit Hesychius, ubi simul meminit Nummorum cum caule Silphii in iisdem expressi; *Βάτις Σίλφιον. παροιμία ἔστι τῆς ὑπερβαλλούσας πρὸς δολοκομῶν μετηνήκεται ἢ ἀπὸ τῶν Κυρηνάων ἔστι τῆς Βατίαν δῶν μετὰ δὲ τῶν ἐξ αἰρέτων τῶν Σίλφιον, ὃ πέπηγται παρ' αὐτοῖς ὡς κῆρ ἐν τῷ νομισματικῷ ὅτι μὲν Ἀμμῶνα, ὅτι ἢ Σίλφιον ἐγκεχασθῆται.* Ad quod proverbium respexisse observo celebrem ipsius Cyrenæ Antistitem; *Τρύφωνι τὰ δῶρα παρ-εσιδάσασθαι, ὅτι Σίλφια πολλὰ Βάτις γὰρ ἀκέραια αὐτῷ.* Tryphoni dona paravimus, Laserpicium Silphii copiosum, **BAT- TI** scilicet **SILPHIUM** audis. Locum vero Hesychii integrum adduximus, ut vindicarem etiam illum à repre-

In Canon.
Isagog.

Synefius
cp. cxxxiii.

reprehensione viri magni, qui postrema verba de Nummo Cyrenensium cum caule Silphii, nihil ad explicationem proverbii *Batti Silphium*, nec ad honorem Batti quicquam pertinere, ad Solinum tradit. Atqui nihil hic peccavit, aut alienum adseruit summæ accuratioris Criticus; qui ubi rationem illius proverbii adtulisset, petitam ex more illo aut factò Cyrenensium, præstantissimum Silphium Batto, aut alicui ex ejus progenie offerendi, causam opportune adjungit, quod hæc planta in tanto apud Cyrenenses honore haberetur, ut eam etiam in altera Nummorum apud se percussorum area signari curaverint; unde utique lux proverbio non mediocris accedebat. Nec minus etiam ibi lapsus est vir summus, dum eodem Hesychie loco deceptus, imberbis vultum ex Cyrenensium Nummo prolatum, pro Jove Amnone obtrusit; aut quum sententiam suam de priscis & recentioribus Cyrenensium Nummis ac figuris, in anteriori illorum parte expressis adtulit; qua de re uberius alibi dicendi erit locus. Battus enim, ut obiter hoc moneam, aut Ptolemæi Cyrenensium Reges vulgo depicti cum Silphio, quod de postremis etiam adnotasse video Virum variæ & reconditæ doctrinæ Isaacum Vossium ad Melam. Equidem fateor posse τὸν πάλιν in sententiæ suæ patrocinium, præter Hesychie, Suidam quoque advocare, qui itidem in una Nummi parte Ammonem, altera Silphium signatum à Cyrenensibus tradit. Sed aut Suidas ipse cum Hesychie deceptus, qui pro Batto aut Ptolemæis, Ammonem in iisdem depictum credere; aut quod longe mallet, alios adhuc Cyrenensium præter hos, quos hæcenus viderunt antiquarii, nummos inspexere. Certe longe diversâ Ammonis effigies, qualem è nummo veteri protulit idem celeberrimus

rimus

rimus Vossius, & de qua nos alibi in sequentibus. Neque vero hic prætereundum, quod idem Suidas tradit, Ampeliotas Africanos Delphis caulem Silphii dedicasse, ut eximium quendam honorem habitum nobilissimæ huic plantæ vel inde facile adsequaris. Ut non mirum sit, traditam quoque videre ab Arriano Cyrenensium in custodiendo Silphio sollicitudinem, qui sepem illi obducebant, quo greges ovium inde arcerent, & ideo quidem, quod magni fieret apud eos Silphium, ἐπὶ πολλὰ ἄξιον Κυρηναίων τὸ Σίλφιον. Unde etiam Augustus inter blanditias illas, quibus Mæcenatem suum nonnunquam demulcebat, *Lasfer Aretinum*, eadem ratione qua illum *Ebur ex Etruria*, aut *Tiberinam Margaritam*, teste Macrobio, solebat indigitare. Quin & illud haud pigebit addere, haud dissimilem valde huic Silphio Cyrenaico figuram ex horto Patavino expressam, in libro Prosperi Alpini de Plantis Exoticis vidisse me non ita pridem apud laudatum modo Isaacum Vossium.

Lib. III.
περὶ ἀνα-
στάσεως.
Lib. II. Sa-
turnal. c. 4.

Alterius vero Plantæ, nec minus olim nobilitatæ luculentam etiam figuram Nummi Veteres nobis sup-
peditant. LOTUM Ægyptiam intelligo, quem Lilio similem, immo Liliū Ægyptium, juxta Herodotum, tradunt vulgo auctores, Theophrastus, Dioscorides, alii, & usibus variis ac dignitate in ea gente celebrem docent. At vero vulgo veteribus litem hic intendunt recentiores, qui illos ex una planta male duas effecisse existimant; neque enim revera aliam esse Loton illam Ægyptiam, quam Nymphæam albam. Hujus enim Loti duo esse genera solo colore discreta; unum rosacei coloris, quod idem sit cum Colocasia seu Faba Ægyptia; alterum flore albo & Lilio simili, quod nihil aliud sit quam Nymphæa Nilotica. Hæc inter alios viri ma-

De Loto
Ægyptia in
variis
Nummis.

K k

gni

gni ad Solinum sententia, quam pluribus ibi adstruere conatur. Sed ut largiamur multa habuisse hanc Loton, cum Nymphæa communia; puta originem in palustribus locis aut amnibus, florem Lilio similem, caput instar papaveris, haud tamen omnino easdem plantas existisse, constare poterit ex præclaris aliquot Ægyptiorum nummis, quibus frequenter cum flos Loti, tum Caulis, tum Fructus exprimuntur. Insignes hanc in rem duo qui sequuntur, quorum prior insuper Harpocratem exhibet digitum ori admoventem, alter Isidem Oro admoventem ubera.

Flos nempe ille expansus, cui infidet Harpocrates in priori nummo, haud alius quam Lotus, ut vel ex Plutarcho & Iamblichio liquet; sicut erudite jam monuit Cl. Trifan. Aperte certe Iamblichus libro de Mysteriis Ægyptiorum; si quidem Ægyptii fingunt in Loto sedere Deum supra lutum. Sic iidem, auctore Plutarcho, Solem infantem è Loto prodeuntem depingebant, addita ejus rei ratione, *ἔδὲ τὸ ἥλιον ἐκ ΛΟΤΟΥ νομίζουσι βρέφους ἀνιχνεῖν νεογένητον, ἀλλ' ἔτιως ἀναβόλων ἡλίου γαστέρας, πῶς ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινόμενον ἀναβῆν ἀνιχνεῖται;* Neque putant Solem infantem recens natum è LOTO exiisse, sed SIC ORTUM SOLIS PINGUNT, *innuentes, quomodo is ex humidis accendatur.* Caulis autem, quem manu gestat, itidem Loti, qualem omnino describit Prosper Alpinus, meliora

Lib. de Isid.

lora de hac planta, ut ipse agnoscit, edoctus ab erudito Medico, à quo Plantas Loti in Ægypto decerptas, cum floribus, fructibus, caulibus, foliis, se accepisse profitetur. Consule librum ejus, si tanti videatur, de Plantis Exoticis. Loti itidem Caulis, quem præfert infans Orus in altero nummo, Isidis matris uberibus admotus; Ornamentum autem illud capitis cum Harpocratium Isidis, Flos itidem Loti non expansus, quod non observavit Tristanus. Flores nempe in hac Planta candidis Liliis foliorum angustia proximi, multi ac densi, ut testis oculatus eisdem describit Alpinus; unde veteres etiam florem hunc non Lilio solum similem, sed nonnulli, ut etiam Herodotus, Lilium vocarunt. Unde jam adsequimur, non de Lilio, ut multi existimabant antiquarii, sed de hoc Loto explicanda illa capitis insignia, quæ frequenter in Ægyptiorum nummis occurrunt Lilio haud absimilia. Certe familiare fuisse Ægyptiis illud capitis insigne, sicut apud Græcos & Romanos Laurum vel Quercum, licet ex Heliodoro præterea colligere, apud quem præconum capita Niloo Loto redimita leguntur. *καὶ τὰς πεντα-* Lib. x.
φαλὰς τῶν Νειλώων λαϊῶν καὶ ἑσσηνῶν. Huc spectat etiam sequens nummus, in quo juxta hieroglyphica Ægyptiorum symbola, de quibus fuscè jam egerunt Viri docti, Isidis caput Hydriæ impositum cernitur, cum simili capitis ornamento.

K k 2

Non-

Nonnunquam vero floris loco, fructum ipsum Loti adhibitum videas inter duo folia, quo nempe insignitus occurrit Orus in superiori nummo, cum Matre Iside depictus. Loti nempe hujus fructus magnitudo, quanta papaveris maximi Theophrasto traditur. Eodem etiam capitis ornamento Osiris decoratus in quodam Ægyptio Trajani nummo à Cl. Seguino evulgato, ut facile mihi primum Gallorum antiquariorum decus largietur.

Lib. 1 v.
Hist. Plant.
cap. 10.

Non Loti, sed Perseæ Ægyptiæ ceu vulgaris Perseæ fructum existimarunt nonnulli in nummis id genus signatum, moti auctoritate Plutarchi, qui inter stirpes Ægyptias, Perseam Isidi maxime consecratam tradit. Mitto illud, quod Perseam Ægyptiam, & vulgarem Persecam confundant, quas tamen diversas arbores fuisse ac inter se haud parum dissimiles, vel ex Theophrasto satis liquet, & vere etiam ab eruditissimis viris observatum. Certe Perseæ Ægyptiæ fructum figura oblongum & Amygdalæ modo describit Theophrastus; Plutarchus autem citato loco, cordis speciem, folium autem linguæ referre tradit. Unde factum etiam observo, ut Arabes vocem كسبي cum arborem fructum ferentem instar dactyli, tum Perseam etiam interpretentur. Dactylorum enim sicut & Perseæ fructus figura vulgo oblonga; unde & nomen illud prioribus hæ-

Lib. de Isid.
& Osirid.

fisse

fisse vulgo existimatur. Videant autem quam parum ea conveniant cum figura rotunda fructus, in commemoratis modo aut similibus nummis expressi. Coronam autem è Loto, Osiri familiarem, liquet insuper ex Plutarcho; qui refert Isidem ejus cum sorore congressum agnovisse, ex Corona Loti ab eodem apud Nephtyn relicta, *καὶ πενήμερον ἰδέσθαι, τὸ μὲν ΛΑΤΙΝΟΝ* Lib. de Isid.
 ΣΤΕΦΑΝΟΝ, ὃν ἐκείνῳ ὠρεῖται Νέφθην κατὰ τὴν πρῶτην.
 Locus autem signati superioris nummi, ut obiter hoc addam, singularis; nempe urbs Coptus, à qua lingua Ægyptia hodierna Coptica dici meruit, & quod oppidum à voce Ægyptia, quæ privationem notet ob Osirin ibi è vivis sublatum, derivat eodem loco Plutarchus. Cæteroque diversum aliquanto à superioribus capitis ornamentum, in sequenti Galbæ nummo Ægyptio occurrit, quod an rursus ad Lotum referri possit, videbit ipse, qui hunc nummum aliosque id genus, quos possidet præclaros & selectos, propriis observationibus brevi illustrabit, Patinus noster.

Florem autem Loti frequentius inter capitis ornamenta receptum videas in antiqua illa Ægyptiorum nummorum supellectile. Nilum certe, præter supra commemoratam Isidem, alibi etiam Osiridem, eodem ornamentum genere non caruisse, præter alios arguit nummus Hadriani Mediceus. Illum enim *ἀνθεσι Νειλώσις*, seu Nili floribus, quorum Heliodorus meminit, adnu- Lib. 11.
 K k 3 meran-

merandum, jure Parenti suo hoc officium liquet præstitisse. Regibus vero & Reginis, ad Ifidis nempe & Osiridis exemplum, eundem honorem habuerunt Ægyptii; sicut nummi aliquot superstites adhuc hodie contestantur. Juncta enim eodem modo videas Ptolemæorum cum conjugibus capita, cum flore illo in vertice, aut cum diademate in ejusmodi florem desinente. Quo refero nummos aliquot hujus generis in Gaza Medicea mihi inspectos, quorum unum eruditus illius Cimeliarcha male ad Jovem Ammonem referebat. Talem etiam florem Arfinoë Philadelphi & alter Ptolemæus in capitis vertice apud Urfinum præferunt; prior ex Nummo aureo, alter ex Gemma veteri expressus. Neque enim audiendus vir doctus, qui in Notis ad has Fulvii Imagines, florem illum de Silphio, & non de Loto accepit, ac proinde à Cyrenensibus profectum utrumque hoc monumentum credit. Figura enim illius floris ibi expressa à Silphio longius discedit, de quo paulo ante egimus, & Lotum revera Lilio haud absimilem prodit. Quæ omnia certe egregie illustrant haud ignotum eruditis antiquariis Diodori locum, quo receptum tradit apud Ægyptios, Leonum non solum, Taurorum & Draconum, capita Regibus suis circumdare; sed Arbores etiam, Ignem & suffimenta in vertice eisdem gestare; cum ut his decore se exornent, tum ut stuporem aliis & superstitionem simul injiciant. Ex quibus præterea lucem aliquam ferneratur Athenæus, qui Coronas plexas ex floribus Loti apud Alexandrinos commemorat, quibus postea

Lib. I.

Lib. xv.

Antinoëarum nomen suave poetæ cujusdam commentum dedit. Ipsum certe Antinoum eodem Loti flore coronatum videbam non ita pridem in singulari ejus nummo incomparabilis Regiæ Gazæ Parisiensis. Immo

mo etiam Animalium apud eosdem Ægyptios vel sacerorum vel nobilium capita, haud absimili ornamento insignita nonnunquam observo in priscis ejusdem gentis nummis; cujus generis en tibi Serpentem signatum inter Ægyptia Hadriani Numismata, cum Sistro & Caduceo.

Serpens ille forma & magnitudine conspicuus, ac è majorum, ut videtur, illarum Aspidum genere, de quibus supra egimus. Ornamentum autem capitis, si Tom. I. Comment. pag. 498. Tri- stanum consulis, qui præclarum illum Nummum jam ante evulgavit, lucerna, & ex earum quidem genere, Lib. I X. quas in Pompa Ifidis prælatas tradit Apuleius, *aureum* nempe *Cymbium in medio suo patore flammulam suscitans largiorem*. At certe florem potius esse, quam Lucernam aut illud Cymbium Apuleianum, cum abunde ex superioribus, tum ex accurato examine ipsius nummi lique- re mihi videtur. Eo forte facilius referri posset præla- tum capitis insigne in alio Serpente seu Dracone, insi- gnis magnitudinis.

Pri-

Primus olim protulit eum Erizzo, inter nummos ejusdem Caesaris Hadriani, qui insigne illud capitis de crista aut caruncula interpretatur. Fortunius autem Licetus in novissimo opere de reconditis antiquorum Lucernis, multis capitibus eundem Nummum sibi illustrandum suscepit, & eo fine imprimis ut Lucernam, hujus Serpentis capiti impositam doceret. Mitto quidem indigna erudito antiquario, quæ adfert ad illustrationem & explicationem hujus rei; ut quum de Adriani consilio suam in Græca & Latina lingua peritiam ostentandi, mixta scilicet nummi epigraphæ ex Græcis Latinisque litteris $L I \Delta$, nos vult certiores reddere; aut quum easdem numerales litteras festive sane interpretatur, *Lucernas Invenit Delta*, quæ certe nihil aliud sonant, ut vulgus antiquariorum novit, quam annum imperii Hadriani decimum quartum, quo percussus est hic nummus. Alias non jam florem aut Lucernam, sed Cristam revera aut carunculas præferre videtur alius nummus cum signato Dracone, & Caduceo itidem ac spica, cujus ectypum amicissimus Patinus nobis indulfit.

- Lib. xvi. Strabo uno vel altero loco refert magnos Dracones in Æthiopia occurrere, quibus superne herba nascitur, & quos haud injuria fabulosis alicubi adnumerat. Interpretes vero vulgo pro *ma* seu herba, *Ma* ibi seu alas legunt, ac eorum fide, de volucris scilicet draconibus hæc loca passim accipiunt viri docti. Ad illud vero draconum genus referre quis posset superiorem, modo expref-

pressum, ni opportunius liceret de carunculis explicare, quas alias huic draconum generi veteres tribuunt. Neque aliter magnus Galenus de Basilisco agens alicubi, tres in capite eminentias docet illum habere, *ὅτι τῆς κεφαλῆς τρεῖς ὑπεροχάς*. Diversi vero rursus à superioribus duo illi Dracones aut Serpentes, quorum alter mammosus nempe Isidem, alter Osiridem nobis adumbrat.

Lib. de
Theriaca
ad Pison.
p. 460.

Perseæ fructum inter duo folia signatum credit Tristanus in priori illo Dracone, qui Isidem repræsentat. At Perseæ Ægyptiæ fructum aliter describunt nobis veteres, ut paullo ante innuimus, oblongum nempe & amygdalæ instar, cui minus convenit illa fructus effigies duobus foliis inserti. Ut proinde melius Loto posset adaptari, cujus fructum instar Papaveris maximi eodem docentes diximus. Alterum vero illud insigne appositum capiti Osiridis sub Dracone itidem adumbrati, frequenter signatum videas in Hieroglyphicis Ægyptiorum monumentis, de quibus consulendi illorum promi condi Laurentius Pignorius in Mensa Isiacæ, & Athanasius Kircherus in suo Oedipo. Ad quæ referenda etiam sequens effigies, deprompta è penu antiquaria Viri eruditæ ac elegantis industriæ, Petri Bellorii nostri, quæ Ægyptium seu Isiacum sacrorum ministrum exhibet, cum solito illo capitis ornamento, subligaculo sacerdotibus Ægyptiis familiari, de quo Apuleius,

L1

leius,

Lib. XI.
Metam.

Oncirocr.
lib. I V.
cap. 85.

leius, sed Antistites sacrorum proceres illi candido linteamine
cinctum pectorale ad usque vestigia strictim injecti, & apposi-
tis cum florum aut fructuum primitiis, tum insuper
Anseribus vulgo Isidi sacris, ac juxta Artemidorum,
in Templis diversari solitis.

J. W. GARDNER P.

Sicut

Sicut autem Serpentes & Dracones passim floribus id genus coronatos, ita Arietem quoque cum simili capitis insigni conspiciendum præbet Nummus Hadriani Mediceus; sicut alias Leonem radiatum Ægyptii aliquot nummi, ut eo nempe symbolo Solem nobis adumbrarent, ut jam viderunt viri docti. Neque vero huc spectant, aut *Olea* coronati frequenter in Romanorum & Græcorum nummis, vel Boves, non victimarum solum more, sed quod apud Barbaros susceptæ etiam pacis indicium, ut ex Ammiano licet colligere; Lib. xxiv. aut Equi vel jugales, vel desultorii, in Triumphi nempe aut etiam Circensis vel Olympicæ victoriæ signum; aut Elephantes cum corona vel capiti, vel dorso imposita, in duobus præclaris nummis Caracallæ, priori Mediceo, posteriori apud Erizzum; aut Cervus denique *Corona Hederacea* cinctus, unus scilicet è Mithridatis (Liberi Patris nomen & habitum mutuati ut infra videbimus) custodibus juxta Ælianum, ac proinde in Lib. i v. ejusdem nummo signatus. Ita quidem, ut mihi jam cap. 40. non opus sit, *Laurum, Spicas, Populum, Apium, Quercum, Hederam, Oleam, Myrtum, Pampinum*, obvia cæteroquin in Nummis, & nota Deorum Dearumve, Regum, Cæsarum, Triumphantium, Bacchantium, Hieronicarum, & præterea Tripodum, Sellarum etiam Curulium decora vel insignia, in subsidium hujus contemplationis, quam commendare hic institui, advocare.

STROBILUM quidem ceu NUCEM PINEAM, De Nuce PINEA in Nummis ac ejus usu in Mysteriis Gentilium. tanquam vetus Vindelicorum insigne, videmus in vetustis aliquot Nummis, cum Augusti effigie in anteriori parte. En duos id genus, quorum unus solam Nucem id genus Pineam, alter sedentem ac turritam mulierem, Urbis symbolum, in cujus gratiam percus-

sus Nummus, exhibet, quæ dextra Strobilum itidem, sinistra Cornucopiam tenet.

Marco enim Velfero lubenter adfentimur, qui eosdem Patriæ suæ & nobili Augusti Coloniae, unde nomen etiam meruit, vindicavit; ac à Pinus in eo tractu frequentia, petrum Urbis ac Gentis insigne erudite adferuit. Nec mirum utique, quum & haud absimile quoque Strobilum signatum videre liceat in priscis aliquot Græcorum Nummis, ob eandem nempe arboris illius copiam in eorum tractu. Hinc Mamertinorum

Tab. xxvii.
Mag. Græ-
ciz.

nummus apud Goltzium cum Nuce Pineæ, addito Martis capite, & inscriptione ΑΡΕΟΣ, qui Mamertinorum lingua vocabatur. Quum enim passim laudatur veteribus Pix Bruttiorum, (unde etiam eorum nomen derivat doctissimus Bochartus) in quorum ditio- ne erat Mamertum; ita apud Urbem illam sylvam fuisse narrat Strabo ferentem optimam Pinum, quod jam viderunt eruditi antiquarii. Neque vero alia de causa signatum etiam reperio cum Delphino Strobilum in sequenti nummo Syracusanorum, quorum tractus non maritimus solum, sed ferax etiam illo arboris genere.

Lib. v.

Oc.

Occurrit præterea Nux id genus Pineæ cum symbolis aliis in præclaro Myrinæ urbis Æolidis nummo Mediceo, qualem etiam videre licet apud Tristanum, Tom. 11. Comment. pag. 140. quamquam minus accurate expressum. Ut jam nihil dicam de Ærea illa Nuce Pineæ, vetusti ac singularis operis, quam in Mole Hadriani, obvio adhuc & jucundo spectaculo, lubentes sane hic intuemur. Neque vero celebritatem locis aut monumentis id genus inde quæsitam miraberis; qui, ut alia mittam, nobilem hanc Nucem in Liberi Patris mysteriis, procul dubio apud eruditissimum Clementem legisti, idque firmatum antiquo illorum mysteriorum interpretis Orphei testimonio,

ΚΩΝΟΙ καὶ ῥόμβοι, καὶ παίγνια καμπεσίγνια.

In Protreptico.

PINEÆ NUCES, & trochi, & ludicra membra siccantia.

Unde etiam vidisti, ut opinor, non semel in antiquis Bacchantium, qualia plurima hic in Urbe supersunt, monumentis, Nuces id genus Pineas Thyrsorum fastigio impositas. Immo inde factum observo, ut κῶνοι etiam dicti sint iidem Thyrsi, quod erudite, ut solet, notat Hesychius, Κῶνοι οἱ θύρσοι, καὶ οἱ ἐρέβιλοι, καὶ οἱ ἐρόμβοι. Sacer quoque & frequens hujus cum arboris, tum fructus usus in sacris Cereris. In iis enim Pinus Ramum infra lectum collocare soliti, & Pinus fructum ceu Conum simulacro Dææ adponere, idque ad indicandam generationis vetustatem. Docet id Stephanus in voce μίλητος, Ⓞ cuius verba partim mutila, partim corrupta, ita supplenda censeo ac emendanda; οἱ γὰρ Ἀθῶναιοὶ ἐν ταῖς θυσίαις ΠΙΤΤΟΣ ΚΛΑΔΟΝ ὑπὸ πύλῳ ἐτάδα, καὶ ἔπι τῷ Ἀημιητῆρος ἱερῷ ΚΩΝΟΝ (non κλωῶνον) ΠΙΤΤΟΣ ἐπέθεσαν, ἀλλὰ τὸ δὲ χαῖνον τῷ ἡμέτερος. Strobilus nempe ceu Pinus fructus Græcis etiam κῶνον Ⓞ simpliciter, vel πίττον Ⓞ seu πινῖν Ⓞ καῶνον Ⓞ dictus, ut vel ex

Ll 3 supe-

Lib. I I.

superiori Orphei versu, ac præterea ex Theophrasto, Athenæo, Hesychio, aliisque vulgo notum, idque propter figuram κωνοειδῆ. Athenæus quidem, Θεόφραστον ἢ τὸ μὲν δένδρον πικρὸν ἐνομαζέει, τὴν καρπὸν ΚΩΝΟΝ; Theophrastus autem arborem quidem Pinum vocavit, fructum autem CONUM. Ut vel inde liqueat, nihil causæ fuisse, cur nobilis & eruditissimus Senex novissimi Theophrasti Interpretes castigaret, qui obviam πικρῆς vocem apud illum auctorem per Pinum reddunt, cuius loco Picem scilicet vertere debuissent; hanc enim esse πικρὸν, Pinum autem πίττω. Illud enim in Theophrasto veluti peculiare observat Athenæus, ut quem Pinus fructum alii πικρὸν κάρπυον, aut πικρὸν κώνον appellarint, ipse κώνον simpliciter, arborem autem ipsam πικρὸν indigitavit. Et ita certe accepisse postremam hanc vocem

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 10.

Theophrastum, clarissime liquet ex peculiari capite, quo πικρῆς & πίττω differentiam tradit: vulgo alias πίττω de Pinu apud Græcos, & πικρὸν de Pice invaluisse, extra dubium utique, nec probationibus res indigebat. Ut vero ad Stephanum revertamur, lacunam in eodem sub initium superioris loci occurrentem, cum voce Ἀθλωαῖσι supplevimus; non solum quod apud eos, ut omnes norunt, & ab iis orta sint sacra illa Deæ legisferæ Thesmophorica, quorum ibi mentio; sed etiam quod Miletus, ad quam refertur hæc à Stephano notatio, esset Colonia Atheniensium, sicut vel ex Herodoto constat; & quam alias à Pinuum copia, aut quod primum ibi nata esset Pinus, πινύσου dictam, observat in eodem loco Byzantius Grammaticus. Præclare autem eundem ac superiora illustrat, qui & inde vicissim explicandus venit, singularis quidam Catinensium Nummus Mediceus, in cuius aversa parte figura occurrit nuda cum Ramo Pinus in dextra, ad pedes autem

Lib. I.

tem Nux Pineæ cum epigraphe ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ. Ad ista enim Liberi Patris aut Cereris mysteria liquet continuo referenda eadem symbola, in quibus, ut modo è Stephano videbamus, cum Ramus Pinus, tum fructus ejusdem solebat adhiberi. Sacrum autem Baccho ac Cereri locum, non tam mihi fidem faciebant luculentata veterum ea de re testimonia, vel obvii ejus urbis nummi, modo cum Bacchi Bigis Pantherarum aut si mavis Tigridum vecti, modo cum Spicæ Deæ effigie, quam inspectus mihi coram loci situs, dum nuper Siciliam lustrarem. Unde etiam, ut ad aliorum quoque Numinum vel mysteria, vel symbola traductum eundem Pinus fructum intelligas, Æsculapius imberbis altera sceptrum, altera fativæ Pinus fructum tenens apud Pausaniam descriptus alicubi occurrit. Ex quo In Corinthiacis. usu certe Pineæ Nucis in mysteriis ac Religione Gentilium, nata illa Talmudicorum prohibitio, quæ in libris eorum legitur, In Avod. Sara. אלו דברים אסורים למכור לגוים; *He res vetita sunt, ut vendantur gentibus, nempe NUCE S PINEÆ, ficus alba, &c.* & addita mox ratione, quod vulgo eas ante Idola sua suspendant: quæ vides quam sint consentanea iis, quæ modo è Stephano aut Nummis de hoc more tradebamus. Equidem nugabantur suo more illi recutitorum Magistri, qui vocem אנטובלין, formatam è voce *επιβλιον*, ut sexcenta talia, de *fructu Cedri* interpretabantur, quod erudite jam ad Maimonidem notavit magnæ quondam spes altera non Bataviæ solum suæ, sed remoti Orientis, Dionysius Vossius. De arbore vero ipsa Pinu Deæ Matri sacra, aut vero Pane, Pinu cornua præcincto, quam eidem etiam adjudicant hæc monumenta, non agimus hoc loco: trita enim omnia & pervulgata, nisi forte illud ex Arnobio minus obvium, hanc Lib. v. Arbo-

Arbo-

Arborem statis diebus in Cybeles sanctuarium intro-
mitti solitam. Cæterum sicut Miletum, ita Lampsa-
cum quoque *πινεύς* olim dictam, à Pinuum copia, ob-
servat itidem in voce illius urbis Stephanus. Haud ali-
ter vero ac ipsum Pinus fructum, Vindelicorum vete-
rum aut Mamertinorum insigne, exhibent antiqui
nummi; ob frequentiam & celebritatem illius arboris,
quæ Statio *Sylvarum gloria*, Plinio autem, *in maxima
admiratione versari* traditur: sic LARICES etiam Pi-
nui, vel eodem fatente Plinio, simillimas, nec alibi
iuxta eundem notas, quam in Padi ripa, depictas no-
sti in denario gentis Accoleiæ apud Urfinum: in com-
mendationem scilicet hujus arboris variis etiam usibus
celebratæ, & memoriam originis horum Accoleiorum,
quod jam præclare monuit Fulvius. Nosti enim con-
suetum illum morem Græcis juxta & Barbaris sole-
mnem, ab iisque ad Romanos etiam traductum, sicut
vulgo feracia apud se Animalia, ita singulares quosque
ac domesticos Flores, Plantas, Frutices, Arbores, ea-
rumve Fructus, publicis id genus monumentis, ceu ge-
nuina locorum illorum symbola vel insignia, commen-
dandi. Id enim & *Silphii* Cyrenensium, & *Loti* Ægyptio-
rum exemplo modo videbamus, & evincit ulterius no-
ta & copiosa Nummorum veterum supellex, in quibus
Abies Germaniæ; *Apium* Selinuntiorum; *Olea* Athe-
niensium; *Palma* non Tyri solum, Damasci, Judææ,
Alexandriæ, sed Phœnicum præterea in Sicilia, Afri-
ca & Hispania Coloniæ; *Spica* Italiæ, Siciliæ, Hi-
spaniæ, Ægypti, Africæ; *Vitis Ramus* aut *Botrus* Chio-
rum, Entellanorum, Thasiæ, aliorumque id genus
locorum, optimorum vinorum proventu nobilium;
Dictamnus Cretensium aliquot locorum; *Thuris Ramus*,
ut infra videbimus, Arabum; *Malum Medicum* Partho-
rum

Lib. XII.
cap. 10.

rum; *Manna* urceo inserta Hebræorum; *Rosa* denique (ut vulgo existimatur) Rhodiorum, vel insignia, vel quasi indices quidam conspiciuntur.

Ac Rhodiorum quidem obvios illos Nummos quod spectat, equidem vulgo in iis *Rosam* inculptam, hodiernos videas antiquarios magno passim consensu statuere: quamquam haud adfabre factam nonnulli fateantur, ac proinde superiori sæculo, quidam Heliotropium, alii Rosolaccium eandem plantam interpretarentur. At verò Florem illum, non Rosam, aut posteriores has plantas indicare, sed Florem Mali Puniceæ seu *BALAUSTIUM*, quo ad tingendas lanas utebantur olim Rhodii, nuper mihi coram adferebat recondita vir doctrina ac insigni ingenio Isaacus Vossius. Fundus illi hujus observationis, corruptus quidem sed emendatus ab eodem ex libris antiquis, Alciphronis locus; ἀφείς τῶ φορτίον αὐτοῖς ἐχθύον, ἀφείς δὲ καὶ ἡμᾶς ἐς τῶ σκάφῃ, ὡχέτο ἵππὶ λέμβου κωπηρέσι πρὸς ῬΟΔΙΟΙΣ ΒΑΛΑΥΣΤΟΥΡΓΟΙΣ ἀναμιχθεῖς. *Sarcinam vero relinquens piscibus, nobis etiam in scapha relictis, trajecit in lembum, permixtus remigibus quibusdam RHODIIS BALAUSTIUM opificibus.* De hoc Flore autem Balaustio ad tingendas lanas opportuno, testis luculentus Plinius; *Sed circa Carthaginem Punicum Malum cognomen sibi vindicat, mox Flos BALAUSTIUM vocatur, & medicinis idoneus, & TINGENDIS VESTIBUS, quarum color inde nomen accepit.* Neque, ut verum fatear, id mihi continuo mirum videbatur, signatam nempe nummis Rhodiorum illius usus memoriam: qui memineram haud absimili ratione, Concham Purpuræ Tyriæ exstare in antiquis aliquot Tyriorum nummis, quales videas apud principes Gallorum antiquariorum Tristanum & Seguinum. Ut mittam productum ali-

De ROSA
vel BALAUSTIO
in Rhodiorum Nummis.

Nonnius
ad Gol-
tzium.

Ant. Augu-
stin. Dial.
11.

Epistol. 11.

Lib. XIII.
cap. 19.

Tom. I.
Comment.
pag. 98.

cubi ab eodem Trifano, Hierapolitarum nummum, in quo lanæ manipulum capiti Cereris impositum inde colligebat, quod præstantissima apud eos tinctura Straboni commendaretur. Accedebat mox Dioscoridis, quem consulebam, auctoritas; qui βαλαύσιον illud, seu agrestis Mali Punicæ florem describens, plura ejus genera recenset, ac inter alia πορφύρεν (ut Oribazius apud eundem legit, alii πύρρον,) καὶ ῥοδόχρεον, *purpureum & rosaceo colore*. Præterea quod florem illum agrestis Punicæ, similem adferat Cytino, seu flori fativæ Punicæ; qui certe cum flore in nummo Rhodiorum expresso haud male quadrare videbatur. Neque aliter Balauftium describit alicubi Galenus, nisi florem esse sylvestris Punicæ, sicuti fativæ Cytinum. Confudit quidem suo more Plinius utrumque hoc Mali Punicæ genus fativum & sylvestre, cum superiori loco, tum alibi, ubi Balauftium in genere vocari dicit foscucos in Cytino erumpentes, antequam Malam ipsum prodeat. Melius utrumque distinxit juxta Dioscoridem & Galenum, Hefychius. magnæ accurationis Grammaticus, βαλαύσιον εἰδὲ ποιάς φέρων ἀνθὸν ἀρμόζον πρὸς ἰατρικίαν; *Balauftium species Mali Punicæ, florem ferens ad curationes opportunum, seu ut Plinius de eodem loquitur, medicinis idoneum*. Haud male vero hæc illustrent Arabes, quibus non solum بلالون describitur Malum Punicum sylvestre, quod sine fructu florem profert, & ex quo Mel collectum ex fugi tradunt; sed quibus etiam flos ille non solum جلالون, sed voce ejusdem ferme soni cum Græco βαλαύσιον, vocatur بلوسبطون. Unde satis liquet, haud de alio, quam de hoc Balauftio intelligendum esse Theophrastum in loco, quem minus adsequuti sunt viri docti, & qui aliquam inde lucem mutuatur. Ubi enim

Lib. vi.
Simplic.

Lib. XXI.
cap. 6.

Hefychius.

enim investigandum docet, an ex plantis aut arboribus quæ vulgo flores ante fructus emittunt, dentur etiam, quæ flores tantum steriles & sine fructu proferrant, mox id duobus exemplis firmat, ἐπεὶ γὰρ ἡ ἑνία καὶ ἀμπέλκις καὶ ῥοαὶς ἀδύατα πλειοκαρπεῖν· ἀλλὰ μὲν μέχρι τῆς ἀν-
 θύσης ἢ γένεως· Etenim genus quoddam & vitis & PUNICÆ fructum perficere nequit, sed ad florem usque generatio tantum pervenit. Magnus Heros Julius Scaliger, ex natura rerum ignota ait hæc genera. At quod Punicæ illud Mali genus spectat, quod non ultra florem procedit, non aliud, ut vides, quam hoc Balauftium, & Arabum hæc eodem modo ab iis descriptum. Eleganter autem mox subdit Theophrastus floris illius descriptionem, quæ ad firmandam sententiam de Rhodiorum nummis multa videtur habere opportuna; γίνεσθαι καὶ τότε τῆς ῥοαὶς ἀνθὸς πολὺ καὶ πυκνὸν ἀνωθεν ὅλην· ὁ ὄγκος πλατὺς, ὡσπερ ὁ τῆς ῥόδων, κατώθεν ἢ στενώτερη· δι' ἧς ὡς μικρὸν ὡσπερ ἐκτετακμυδρὸν κύβου ἔχων τὰ ἀνω χειλῶδη. Flos quoque Punicæ copiosus densusque est, superiori parte globosus, latus AD INSTAR ROSÆ; inferiori angustior est, à qua paulisper quasi Cytinus expansus in summo labiis multis præditus. Ita emendant hunc locum viri docti, quem paulo aliter expressit Gaza, & inde hanc suam emendationem firmant, quod flos utriusque Punicæ sativæ & sylvestris, maxime autem sylvestris, Rosam æmuletur. Ut non mirum proinde videri posset, si in Rhodiorum nummis obvium florem de Rosa vulgo acceperint antiquarii, qui revera esset flos sylvestris Punicæ. Sic Sidam herbam Niloticam, ita dictam à similitudine cum Malo Punico, quod Græcis Σίδη etiam vocatur, docet alibi Theophrastus, florem habere calici Rosæ similem sed majorem, τὸ δὲ ἀνθὸς ἑμοσιον
 ῥόδου καλύκει. Ut jam illud mittam, haud novum fuisse in hac Insula aliisve locis, ut arbores alibi frugiferæ,
 Lib. 1. v. Hist. Plant. cap. 11.

in iis steriles tantum flores emitterent. Certe Perseas arbores in Ægypto frugiferas, in Rhodo vero florere tantum nec fructum ferre observat Theophrastus. Sicut vero apud hos Insularios florem hunc agrestis Punicæ, è doctissimi viri sententia, sic ipsum Malum sativæ Punicæ signatum noveram in priscis aliquot nummis cum Dionysii Siculi Tyranni, tum Posidoniaton, quales videre licet apud Goltzium. Neque enim solum variis usibus celebrem apud Medicorum filios, sed mysticum etiam apud veteres fructum, juxta commemoratum paulo ante Strobilum, legisse non semel recordabar; haud abs re proinde antiquis id genus monumentis insculptum. Simulachrum certe Jovis Casii existitisse Pelusii refert Achilles Tatius, gestantis Malum Punicum, *cujus ratio plane foret mystica, τὸ ῥοιῶδες ὁ λόγος μυστικῆς*. Unde etiam in Sacris Thesmophoricis ab ejus usu mulieres olim prohibitas docet alicubi Clemens Alexandrinus; ac ideo, ut licet inde colligere, opportune Proserpinæ à Platone Mali Punici granum ei datum, ne diu apud matrem remaneret, quod tradit Apollodorus. Alias nobilior adhuc usus ejus apud Persas, qui, referente Herodoto, Mala Punica argentea in armis gestare soliti, ut non mirum insignis hujus Mali donum magno Regi à rustico quodam oblatum, longe gratissimum accidisse. Sicut itaque fructum ipsum, non uno nomine veteribus celebratum, antiquis id genus monumentis haud frustra insculptum observabam; ita ejus florem traditis supra usibus apud Rhodios, ut liquet ex Alciphrone, commendatum, publicorum moneta signari quoque meruisse, haud ægre largiebar. Immo quum iidem Rhodiorum Nummi, in altera Nummi facie, solis imaginem præferant, opportune indicabat idem doctissimus Vossius Arnobii locum

Lib. III.
Hist. Plant.
cap. 5.

Lib. III.

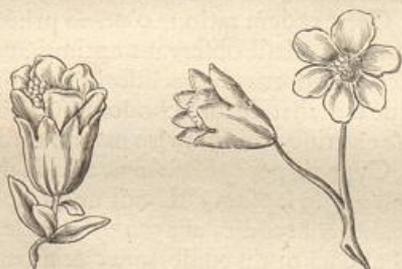
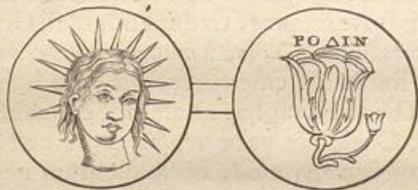
In Protrephio.

Lib. I. Biblioth.

Lib. VI.

Ælianus
Var. Hist.
lib. I. c. 33.

cum, ubi scribit, è genitalibus Agdestis prodiisse plantam Balauftiis onustam; unde apparebat arborem hanc Atti, id est soli sacram fuisse. At vero hæc omnia longe clarius ante oculos ponent tum Rhodiorum Nummi cum Sole & flore in iisdem vulgo signato, tum Cytini seu floris Mali Punicæ adspectus, cui simile plane Balauftium tradit Dioscorides. Priorem è nummo Gazæ Palatinæ, posteriorem è Matthioli ad Dioscoridem Commentario habes hic depictum.

Vide jam ac statue, OCTAVI, cui sententiæ lubentius accedas; an ROSAM scilicet cum vulgo antiquariorum, an vero cum doctissimo Vossio, Florem agrestis Punicæ seu BALAUFTIUM (à quo βαλαυστέγγης tinctores illos Rhodios vocat Alciphron) nummis Rhodiorum traditum velis definire. Neque vero te vel

M m 3

quem-

quemquam alium moveat, aut Rhodi à Rosa, ut Græco Pindari Interpreti, è quorundam sententia traditur, deducta nomenclatio; aut vero Eustathii, qui in eandem de Rosa illa Rhodiorum opinionem concessisse mihi videtur auctoritas. Notæ certe Grammaticorum veterum ineptiæ, in eruendis locorum nominibus, ex quavis nominum adfinitate continuo arreptæ, & à magnis viris sæpe jam ac feliciter profligatæ, quod & nobili huic Insulæ haud mirum quoque accidisse. Præterquam enim, quod alias Rhodi originationes, haud minus forte ineptas, tradunt nonnulli Grammatici, ut $\omega\delta\acute{\alpha}\tau\omicron\delta\mu\lambda\omega\acute{\rho}\epsilon\upsilon$, seu à *multa agitatione aquarum*, antequam insula illa emergeret; aut vero juxta Diodorum, à Rhode Nympha: sic aliunde etiam à Syriaca nempe aut Chaldaica voce רוד *Ferod*, hoc est Draco, & per aphæresin רוד *Rhod*, ob Serpentum nempe & Draconum copiam, eandem deducebat doctissimus Bochartus. Certe eadem ratione $\sigma\phi\acute{\iota}\sigma\sigma\omega$ prius dictam, & serpentibus abundasse observant antiqui auctores & Grammatici, Diodorus, Heraclides, Hesychius, alique: Neque tamen inde soli Rhodo peculiare hoc nomen *Ophiusa* extitisse, ibi cum viro magno colligas, qui

Lib. v.

Lib. x. Me-
tam. v. 229.

Ovidium, Cyprum per *Ophiusia arva* alicubi designantem, aut memoria lapsum, Rhodi nomen perperam Cypro tribuisse contendit, aut pro *Ophiusia* legendum *Amathusia*, audaci nimis conjectura, & quam nulli è veteribus libris agnoscunt. Nihil enim obstare debet, cur non & Cyprus dicta fuerit olim *Ophiusa*, sicut erudito non minus quam ingenioso vati indigitatur, quo nomine præter Rhodum, plura alia loca ita dicta observo non uno loco apud Stephanum de Urbibus, puta *Besbicum*, parvam insulam ad Cyzicum, *Cythnon* ac *Tenum*, duas è Cycladibus, *Libyam* seu *Africam*, ac præterea urbem

bem

bem ad Pontum Euxinum *Tyram*. Quin etiam Plinius Lib. 17.
 inter insulas Cretæ vicinas, *Ophiussam*, quandam alicubi cap. 12.
 recenset. sed hoc obiter. Neque vero ideo hæc de
 Rosa, aut Rhodi vulgo inde deducta nomenclatione
 dicta quisquam putet; quasi varia ac nobilia quidem
 loca à cognominibus Floribus, Plantis, Fructibus ap-
 pellationem derivasse ignorem: sicut vere nonnun-
 quam eam inde eruunt prisca auctores & Grammatici.
 Illustrant id certe cum *Miletus* & *Lampsacus*, quæ *πρω-
 ου*, prius dictæ à *Pinus* copia, ut supra vidimus, tum
 insuper exempla *Φύλων μων*, *Cyparissi*, *Elea*, *Daphnus*, *Sy-
 carum*, *Cotinusæ*, *Selinuntis*, *Tremithus*, *Rhamnusia*, *Cerasur-
 tis*, *Ericousæ*, *Myrrhina*, quæ locorum id genus nomina
 haud male deducere videntur Græci Grammatici, à
 cognominibus apud eosdem Græcos arboribus aut
 plantis, *Cypresso*, *Olea*, *Lauro*, *Ficu*, *Oleastro*, *Apio*, *Terebin-
 tho*, *Spina Alba*, *Ceraso*, *Ericæ*, *Myrtho*. Sic *Stachas* planta
 in Cycladibus frequens, à qua & *Stachades* Insulas ad
 mare Ibericum derivat alicubi magnus Galenus, & a Lib. 1. de
 apud Ammianum oppidum *Zaitha* in finibus Romani Antidor.
 & Persici imperii, locus, qui *Olea arbor interpretatur*. pag. 435.
 Immo ut *Rhodum* à *Rosa*, sic *Cyprum* à flore aut arbusto Lib. XXI.
Cyprio, *Tralles* & *Ἰνδίας* seu *floridam* prius dictam à copia
 florum ibi provenientium, observant iidem veteres
Ἐπιμαῖον collectores, aut interpretes. At vero, neque
 inter illa exempla à Plantis nempe ac Floribus quidem
 denominatorum locorum, relata videas, quod mini-
 me tamen fuisset prætereundum, claram hanc *Rho-
 dum*; puta vel à Stephano, qui aliquoties & ex profes- In vocibus
 so quidem hoc agit, aut ab ipso Eustathio, ubi in simi- *Ῥοδῶν*, *Ῥο-
 μῶν*, &
 aliubi.
 feracia vel nobilia commemorat Plinius, *Rhodum* re- Ad Dionys.
 censet; quod tamen vel sola nominis ratio inde scili- Periept.
 cet Lib. x x i.
 cap. 4.

cer petita, & Infulae celebritas omnino suafisset; qui *Pranestinas, Campanas, Milestias, Trachinias*, & Rhodo viciniore, *Alabandicas*, aliasque id genus non omittit. Ut jam *Melitensem Rosam* Tullio, aut *Mida Rosetum* Tertulliano, *Rosam Hierosolymitanam, Pestanam*, pluresque id genus aliis commemoratas præteam. Neque insuper (quod huc inprimis facit) inter ea quæ Rhodi eximia nascebantur, & quorum meminisse observo nonnunquam auctores antiquos, Rosam relatam facile reperias. *Uvas passas & Caricas* Rhodiorum laudant non semel, ac inter alios Hermippus apud Athenæum: *Panacæam* eorundem non minus ac *Tricarum* vel *Epidauri Andromachus Neronis Medicus* apud Galenum; *Rhodiam Radicem* alii, quod in Rhodo nascitur: quamquam *Dioscorides*, & ex eodem Galenus illam videantur tantum in Macedonia agnoscere, & inde dictam, quod contrita Rosas redolet. Adde herbam *Helenium*, quam ab Helena dictam, in Rhodo frequenter provenire tradentem video *Ptolemæum Hephestionem* apud *Photium*; *ἡ ἐν Ῥόδῳ ἐκ τῆς Ἑλένης βοτάνης, ἢ ἐν τῇ Ῥόδῳ φέεται*, de *Helenio herba, qua in Rhodo nascitur*. Sic & *Siliqua Rhodia* *Theophrasto* aliisque laudata; & *Crocium Unguentum* è Rhodo nobilissimum, *Apollonio* libro de unguentis commendatum, referente *Athenæo*. Quibus insuper licebit addere, aut *Æruginem* ac *Cerussam*, peculiare Rhodiorum opus, auctore *Vitruvio*; aut *Ostrum* seu *Rubrum* illud, quod de hac Infula creati tradit idem auctor, & de quo mox plura; aut etiam *Balaustium* de quo agimus, & quo lanas itidem inficiebant Rhodii, nisi ex *Alciphrone* liquere videretur, aliunde illud ab iis petitum. De *Rosa* vero Rhodiorum, ut vides, ne *ῥοδὸν* quidem; si unum forte excipias *Grammaticum*, *Græcum Pindari Interpretem*, vocis homonymia

co,

Lib. I.

Lib. I. de
Antidor.
pag. 428.Cod. c. x c.
lib. IV.Lib. IV. hist.
Plant. c. 2.]

Lib. XV.

Lib. VII.
cap. 12.Lib. VII.
cap. 3.

eo, ut videtur, cum suis auctoribus adductum. Neque verò alia etiam de causa patrocinari observo illi sententiæ Eustathium, & Rosam vetus Rhodiorum insignne agnovisse. Futilis certe, neque digna erudito alias Grammatico ratio, quam adfert ejus rei: Rosam scilicet, non solum Soli domesticam, sed & Rhodum Insulam, ob homonymiam vocis cum Rosa, Soli ideo sacratam; Pindarum enim juxta alios, sacram Soli Rhodum indigitare. En ejus verba, ne quidquam interpretatione nostra videamur illi adfingere; Ἰστέον ἢ ὡς & Ad Odysf. μόνον τὸ ἀνθ. τὸ ῥόδον ἀκείωνται τῷ ἡλίῳ, & ἔργον ἡ ῥοδοδάκτυ- E. p. 1527. λ. ἡ ὡς, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥόδ. ἡ νῆσ. Ἀλλὰ πῶς πρὸς τὸ ἀνθ. ἑμῶν νῆσων. ἡ λῆξ γὰρ ἱερὴ πῶς ῥόδον ἀλλοῖσι τί φασὶ καὶ ὁ Πίνδαρος. Quid verò ineptius, quam ab homonymia vocis Rhodi cum Rosa, devotæ inde Soli urbis cultum arcessere? de quo inter alios Manilius,

Tuque domus vere Solis, cui tota sacrata es.

Lib. 1 v.

Quia scilicet Rosa in Rhodiorum nummis signata, ut videtur certe collegisse Eustathius, ideo etiam Solis effigies, quam passim præferunt Rhodiorum nummi, & supra etiam adlatus, iis quoque fuerit insculpenda?

Quis verò nescit Phœbeiam Urbem, Solem jactasse Aristid. de Concord. ad Rhod. In Jove Tragædo. Ἀρχηγέτην; quem proinde ὡς ῥοδίαν ἀρξε compellat Jupiter apud Lucianum; non quod Insula illius Dei donum fuisset, juxta Pindarum; sed ob rationem à Plinio adlegatam, Rhodi nempe aut Syracusis nunquam tanta nubila obduci, ut non aliqua hora Sol cerneretur: quod ipsum etiam de Alexandria observat Ammianus, nullo

Lib. 11.

cap. 64.

pene die incolentes hanc civitatem, Solem serenum non vident. Lib. xx11.

Adeo tamen, ut juxta Eustathium, nisi accessisset vocis hujus Insulæ cum Rosa homonymia, tota illa luce caruisset Phœbeia Rhodus; aut Phœbus ipse addictæ sibi sponsæ, ut Pindaro vocatur, amoribus, & admirabi-

1 Ἀελίοιο

πρὸς ἑμῶν

ῥόδον. O-

lymp. v. 11.

N n

li illo

li illo Colosso fuisset omnino privatus. Sed satis est ineptiarum. Illud autem inde colligas, quod hic spectandum veniebat, eam Rhodià Rosa denominationem, & Rosæ inde in Rhodiorum Nummis depictæ petitam rationem lubricam valde, nec idonea ulla auctoritate stabilitam. Rursus vero florem illum agrestis Puniceæ seu Balauftium vel Purpurei vel Rosacei coloris, Dioscoridi commemoratum, ad tingendas Rhodiorum lanas valde opportunum fuisse, immo etiam familiare: sicut Plinium certe hunc ejus usum diserte tradentem jam ante vidimus. Quamquam alias occurrit Purpuræ Rhodiæ mentio apud Vitruvium, loco supra indicato, *Hoc Rubrum Rhodo etiam Insula creatur.* Phœnices nempe Rhodi olim incolæ; ut pluribus id ex auctorum veterum fide aliisque argumentis erudite adseruit celeberrimus Bochartus; qui proinde purpureo ac puniceo colore lanas inficiendi artificium sibi familiare videntur in eam Insulam intulisse. Purpureus autem ille color, seu puniceus & eximie rubens, (hæc enim vulgo apud veteres synonyma) non è Concha solum vel Tyria, vel Coa vel Laconica, aliorumque maritimorum locorum, aut etiam Rhodiaca, sed præterea è Florum & Herbarum succo, ad ejus imitationem, lanarum infectoribus frequenter parabatur.

Lib. vii.
cap. 3.

Lib. de ve-
land. mu-
lierib.

In Indicis.

Lib. iiii.

Lib. xxi.
cap. 2.

Ad utrumque morem respexit Tertullianus; *Nimirum enim Deus demonstravit succis Herbarum, & Concharum salivis incoquere lanas.* Ita florém quendam Purpureum apud Indos observat Ctesias, ex quo purpura Græcâ non inferior conficiebatur. Hinc itidem factam è radicibus tincturam apud Hierapolitas Phrygios, coccineam & purpuream æquare observat Strabo. De herbis quoque tradit in genere Plinius, Transalpinam Galliam, inde tyrium atque conchylium tingere; quod alibi

alibi rufus de vacciniis & purpura inde petita explicat, *Item vaccinia Italia in aucupis sata, Gallia vero etiam* Lib. xvi. *purpura tingenda causa*, ut omnino legendus ille locus cap. 18. cum doctissimo Turnebo, & optimo codice Chiffletiano. Quæ firmat etiam Vitruvius, *Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miscentes, purpuram faciunt elegantem.* Lib. vii. cap. 14. Mitto jam aut Fucum illum Cretensem, è quo fiebant præstantissimæ olim tincturæ, & purpura quidem potiores, quamdiu erant recentes, ut diserte tradit Theophrastus; aut Coccum è granis Galatiæ, Africæ, Lusitanæ, Imperatoriis, ut Plinius alibi loquitur, destinatum paludamentis, aut denique Byssinas vestes purpureum colorem imbibentes, unde & byssum pro purpura sumi nonnunquam in veteri foedere, docuerunt jam viri magni. Inter βαμματα itaque illa veterum, Ruber seu acutissimi ruboris color solitus imprimis commendari; eoque magis, quo ad purpureum propius accedebat. Hinc Hesychio κατὰ τὴν ἐπιπέδον explicatur κατὰ τὴν ἐπιπέδον βαμματα. Sic hujus generis tincturæ celebratæ, quæ Sardibus fiebant, ut liquet rufus ex Hesychio, cujus locus emendandus; βαμμα Σαρδανικόν (non Σαρδινικόν) τὸ Φοινικῶν, ἀπὸφορα γὰρ τὰ ἐν Σαρδείο βαμματα. Sardinium nempe in Lydia illæ tincturæ puniceæ seu coccineæ coloris, non vero Sardinia Insulæ; ut ex hoc loco perperam colligebant viri docti. Id vero, quod pridem notaveram, & certe haud erat notatu difficile, à magno etiam Salmasio animadversum vidi in nova, quæ modo prodiit, Hesychii editione. Hinc itaque profectæ illæ vellerum tincturæ, & floridarum lanarum infectores, in quos passim insurgunt prisca Ecclesiæ doctores, Clemens, Tertullianus, aliique, & Lib. i. de cultu femin. *medicamenta ex fuco, quibus lana colorantur*; quo loco tamen ne quid dissimulem, vocem *gena* pro *lana* omnino

reponendam cenſeo: neque enim ibi agit graviffimus Cenſor de tinctura veſtium, ſed de pigmentis illis, quibus ſolitæ jam olim mulieres faciem inficere, aut genis ruborem conciliando, aut ſuperciliis nigrorem. Unde continuo addit, & illum ipſum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur. Ita infra, ne de veritate hujus emendationis dubites, GENAS RUBORE maculant, oculos fuligine porrigunt, alibi, quæ cutem medicaminibus urgent, & rurfus alio loco, faciem moroſiorem lavacro macerant, & aliquo eam medicamine interpolant. Et plane in eundem ſenſum, de utroque more Clemens; καὶ τὸ φρουσι τῶν ἀσβόλων ἀναμαρτύρωσαι, καὶ ΨΙΜΜΥΘΙΩ ΤΑΣ ΠΑΡΕΙΙΑΣ ἐπιρροῶσαι; & ſupercilia fuligine illinunt, & FUCO GENAS terunt. Melius vero ibi interpres Ψιμμύθιον per Ceruſſam vertiſſet, quæ eundem uſum præſtabat: diverſæ enim Plantæ, Fucus, Ceruſſa, Anchufa, ex quibus vulgo fiebant medicamina illa aut pigmenta muliebria, quibus genis ruborem conciliabant. Galenus certe, magnus & accuratus auctor, de ſimili mulierum cultu aut medicamine agens alicubi, ἀγχύση ἢ Ψιμμύθῳ καὶ Φύκῃ κεκαλλωπιώσαι, Anchufa & Ceruſſa, & Fucō ornata, ſeu illitæ. Quæſitus itaque jam olim impenſe in vultu æque ac in veſtibus rubor ex Plantarum & Radicum ſuccis, & quam in rem, ut vulgo jam notum, Fucus inprimis adhibitus (nequæ ille tamen unius generis) cum ad inficiendas purpuras, tum ad colorandas genas. Ad priorem vero uſum opportunum fuiſſe inprimis Balauſtium ſeu Florem agreſtis Punicæ, quo uſi tinctorum Rhodii in lanis inficiendis, & purpureo aut puniceo colore imbutendis, facile utique licet colligere. Cui rei poterat maxime inſervire Balauſtium juxta Dioſcoridem vel Purpurei, vel alias Roſacei coloris. Roſæ enim inter alios colores

De Virgini-
bib. veland.

Pædagog.
lib. 111.
cap. 2.

In Protre-
ptico.

colores vulgo puniceæ, de quibus, ut mittam obviam
Marone *punica rosæta*, Propertius,

Eclog. v.

Et dare puniceis plena canistra Rosis.

Ut proinde non solum ex illo flore agrestis Puniceæ mel
collectum exsugeretur, quem ejus usum supra traden-
tes Arabas innumimus, sed eximia illa etiam & purpu-
rea tinctura peteretur. Ita ut vere in eam quadraret ve-
tus illud Rabinorum proverbium, ארומא ברומא קרמא.
Pretiosum sit opus tuum instar Mali Punici. Neque mirum
proinde ab eodem opere dictos Alciphroni Rhodios
tinctores, βαλαυσέγγυς. Sic à Purpurarum copia vel
præstantia, loca quædam olim denominata leguntur;
ut præter alia, Cythera πορφύρεσσα Aristoteli dicta, au-
ctore Stephano, ἂν τὸ κάλλος τὸ ὄρεϊ τῶν πορφύρων. Gram-
maticus vero aliquis, ex eorum nempe genere, qui in-
eptas quasque verborum originationes undecunque
venantur, ipsam etiam Rhodium inde dictam continuo
argutaretur, nempe quasi Ρ'οῖδιον, seu à pusilli Mali Puni-
ci genere, de quo Menander apud Athenæum, Ρ'οῖδια Lib. xiv.
ἀντὶς ἀνέμασεν διὰ τῆτων, Rhoidia ipsa ea de causa nomina-
vit. Equidem ab hoc fructu, nobilem Hispaniæ urbem,
priscis Illiberin vel Illiberrin, *Granatam*, à Malo Punico,
vulgo *Granato*, nuncupatam tradunt; quam aliunde ta-
men, & à voce barbara *horreorum domum* denotante, deri-
vantem video Alvarum Gomezium, & cui accedit Cl.
Mendosa ad Concilium Illiberitanum. Ab iisdem Ma-
lis Punicis, quæ Græcis etiam Σίδαί vocabantur, appella-
tum alias crederem, vicum quendam agri Corinthiaci
Σιδωνία dictum; ejus Xenophon, Plinius, Stephanus,
aliique meminere. Illum enim malis præstantissimis,
iisque purpureis abundasse, docent varii auctores, apud
Athenæum, Antigonum, Carystium, Nicander, Eupho-
rion seu Archytas. Eadem utique ratione, qua alibi Si-

Lib. 11. de
Gest. Franc.
Ximenii
cap. 1.

Lib. 111.

lib. c. 17. dam dictam tradit ex Agatharchide idem Athenæus, regionem Malis Punicis feracem, de qua contendebant Bœoti ac Athenienses. Illud vero minime adhuc prætereundum hoc loco, duos mihi occurrisse nummos in Cimeliarchiis Galliæ ac Italiæ vestræ, cum iisdem Rhodiorum symbolis, Solis nempe, & in altera nummi parte Floris illius, de quo hic sermo. Unus nempe cum addita epigraphe ΣΤΑΣΙΩΝ. Hujus autem nominis urbs haud alibi hæctenus mihi lecta, quam apud Stephanum; sed qui in Persia, & quidem in magna rupe positam docet. Inter P. Ligorii collectiones antiquarias ineditas, observatus etiam mihi Nummus Elagabali, qui in averfa parte præfert Coronam Querneam, & inscriptionem ΔΗΜΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΣΤΑΣΙΩΣ. Quænam autem fuerit hæc Stasis Metropolis, fateor me satis adsequi non posse. Neque enim concedes opinor, extra Romani Imperii fines quærendam, aut è Perfide arcessendos nummos, cum Romani Imperatoris effigie percussos. Unde ut liberè dicam, vereor ne vel nobis hic imponat Ligorius, vel sibi ab aliis imponi passus sit, perperam descripta hujus nummi epigraphe, cujus rei infinita occurrunt exempla in operibus illius ineditis, de quibus nostrum supra iudicium protulimus. Stasin vero illam cum Rhodiorum symbolis, in Cypro forte investigandam crederem, Rhodo haud procul distita, à qua nempe urbe dictus sit Stasinus ille Cyprius, cui Cypria poemata à Proclo tributa novi apud Photium. At vero Metropolim eandem Cypri, nemo facile ex fide nummi à Ligorio producti continuo statuet, quem Insulæ primatum Paphum olim ac Salamina, postea vero, ætate nempe Constantinopolitanorum Cæsarum, postremam ex iis tum Constantiam seu Justinianopolim dictam obtinuisse,

In Bibliotheca Regiæ Christianæ.

nuisse, aliunde constat. Alter vero Nummus cum iisdem Rhodiorum symbolis, Lutetiæ nuper admodum mihi inspectus inter Numismata Peireskiana, quæ jam possidet illustris Harlæus, cum loci nota ΖΕΙΝΙΩΝ: de quo loco altum adhuc magis apud antiquos & recentiores Geographos silentium. Omnino autem liquet ex additis symbolis, spectare juxta priorem Stationum, ad aliquam Rhodiorum Coloniam, aut Urbem vel Vicum, qui in ditione Rhodiorum fuerit. Plures enim deductas à Rhodiis, & quidem in Hispaniam usque Colonias, aliunde liquet. Et hæc quidem hæctenus de Nummis nobilissimæ hujus Insulæ, ac symbolis vulgo iis insculptis; de quibus liberum sit lectori iudicium, in quam velit sententiam concedere.

Sicut vero *Malum Punicum*, seu potius florem ejus *Balaustium*, in commemoratis modo Rhodiorum Nummis investigabamus; ita suavem alterius quoque Mali, olim adhuc nobilioris ad spectum, liceat mihi ex eadem penu subministrare: Exhibet vero illud rarissimus & plane singularis nummus, quem possidet singulare Urbis & horum studiorum decus, Camillus Maximi; cujus beneficio eundem hic lectorum oculis subjiciemus.

De Nummo PARTHICO & MALILO MEDICO in eodem.

Nummus ille, ut continuo vides, Parthicus, & ex eorum genere, quos *Sagittarios* vocarunt olim Persæ, ut liquet ex Plutarcho; τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα ΤΟΞΟΤΗΝ Ἰν Απεθρον μὲν εἶχεν. *Numisma vero Persicum SAGITTARII* *nota*

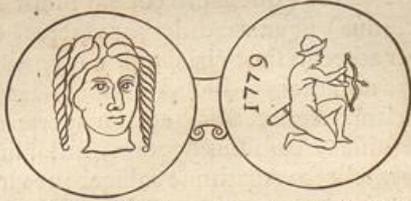
nota

nota signatum est. Immo, quod nummi ipsius ad spectus, mihi aliquoties visi, satis arguit, barbarici ille seu Parthici metalli, cujus glebulam à se repertam continuo ad Trajanum Imperatorem, tanquam singulare quoddam Cimelium misisse se profiteretur Plinius secundus, scripta eodem nomine ad ipsum Trajanum epistola; *Quod paullo tardius feci, dum requiro gemmam, quam sibi habentem imaginem Pacori, & quibus insignibus ornatus fuisset, subtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, si inveniri potuisset, simul mittere, sicut glebulam misi, quam se ex PARTHICO METALLO adtulisse dicebat; signata est annulo meo, cujus est apophragisima, Quadriga.* Quid vero vel jucundius vel utilius, suavissime OCTAVI, quam simile quid oculis usurpare, quod magni muneris loco Terrarum Domino miserat, aut mittendum quærebat Romanus Præses, & qua de re per epistolam sollicitè adeo monere illum non dedignabatur? Geminum certe beneficium præstare agnosces hunc singularis raritatis Nummum, quale ex Gemma cum Pacori imagine quærendum sibi putabat Plinius. Ac de insigni quidem capitis, cui simile omnino videas præferre Parthum genuflexum in nummo Trajani inscripto REX PARTHIS DATUS, agetur in sequentibus alio loco, ubi insignes rursus Arfacidarum nummos proferemus. Notus præterea mos & habitus illius gentis, flexo genu dextro sagittandi in acie solitæ, & aliarum quoque gentium sagittariis haud inconfectus. Talem etiam videas cum inter Thasiorum nummos apud Goltzium; tum in veteri nummo inter Panormitanos relato in Sicilia Parutæ à Leonardo nostro, nova nummorum accessione locupletata.

Lib. x. E-
pist. 16.

Tab. XIII.
Insul. Goltz.
sic.

Hæc

Hæc autem ipso adspectu, & vulgatis de illo more auctorum testimoniis, liquida satis & manifesta. Unde jaculum illud ante sinistrum genu protensum in priori nummo, revocat mihi in memoriam, aut Romanos in proelio quodam contra Parthos, duce M. Antonio, procumbentes in genua objectis scutis; aut Chabriae Atheniensis ducis inventum, objecto genu scuto, projectaque hasta, impetum excipere hostium milites suos docentis. Arcus vero & amentatum jaculum in eodem Parthico nummo conspicua, solita gentis illius arma, ut vulgo notum, ac de Persis jam olim tradidit Arrianus. De Arcu inprimis, notum ita propriam ac solennem fuisse Regum illorum armaturam, ut ex eodem à Dario una cum scuto amisso, & apud Alexandrum conspecto, eum continuo ut mortuum deflerent mater, uxor, & filia captivæ. In describendis Persarum armis, Pharetram etiam opportune addit Herodotus, qualem gestat pileatus miles in posteriori nummo depictus, ad sinistrum latus adpensam. Ad dextrum enim femur pugiones gestasse olim Persas idem auctor observat. Arcus autem ille in utroque nummo signatus, docere potest, quo jure Parthi Dionysio vocentur ἀγκυλότοξοι,

Πάρθοι ναιεπάσιν δέηοι, ἀγκυλότοξοι.

Parthi degunt Martii, curvis arcubus utentes.

Unde conferri etiam potest cum iis, quæ de Parthici

Οο

vel

Lib. xxii. vel Scythici Arcus (quem pro eodem sumit Ammianus Marcellinus) figura tradiderunt veteres, & quam non semper adsecuti sunt viri docti. Opportune quaedam ea de re notantem vide doctissimum Isaacum Voffium ad Melam. Agnoscis utique hinc aperte, non corniculatam fuisse Arcus illius figuram, instar litteræ C; ut ex male intellecto Agathone colligebant viri docti; sed eandem incurvam quidem, juxta Dionysium & Melam, angulos utrinque extimos habuisse; cui proinde Arcui haud male Ponti figuram comparantem videas cum Melam, tum Ammianum. Sed in postremo miror mendum non animadvertisse viros longe eruditissimos, quod tamen totum loci sensum perturbabat, & aliam longe figuram huic Arcui tribuebat, ut fatetur etiam ad Melam vir doctissimus, quam vel auctores alii, vel ipsa indubia nummorum ac lapidum monumenta præferunt. Verba sunt Ammiani; *Cum Arcus omnium gentium flexis curventur hastilibus, Scythici soli vel Parthici circumductis utrinque EXTRORSUS pandis & patulis cornibus*; Ita enim legendum omnino statuo, non *introrsus*, quæ vox meras hic tenebras offundebat. Id vero quod depicti illi Arcus Parthici cum pandis extrorsum cornibus luculenter arguunt, innuebat etiam Terentianus,

Ceu Parthus solet aut Scythes

Arcus cornibus EXTIMIS.

Eadem quoque cum superiori, figura Arcus, quem Herculi passim tribuunt antiqua numismata; quippe cujus Arcum Scythicum itidem fuisse tradunt antiqui auctores. At vero hic non tam anterior, quam averfa pars Nummi illius Parthici spectanda occurrebat; quæ an florem repræsentaret, an fruticem, vel arborem, & qualem hujus generis Plantam, non significabant eruditi

diti Urbis Antiquarii. Vidi etiam alibi, qui ad primum Ectypi ad me transmissi intuitum, non Plantam, sed Montem ibi cælatum existimarent, neque illos de plebe, sed è primo ordine Antiquariorum. Neque vero Apollodorum, Arrianum, Quadratum, aliosque, quos laudatos veteribus memineram, rerum Parthicarum scriptores licebat mihi consulere, qui si temporum injuria mansissent superstites, hærentem forte sublevassent. Nobilem quidem & familiarem in Parthia florem Philadelphæum nuncupatum videbam in Apollodori de rebus Parthicis apud Athenæum fragmento; Lib. xv. sed quem ita describit, ut nihil ad illustrationem hujus Nummi conferre mihi liqueret. Verum hic hærenti occurrit opportune, haud aliud symbolum vel insigni præclaro illo Nummo, quam fructus MALI MEDICÆ designari. Neque certe, ut id statuerem, una me ratio impellebat. Primo consuetus ille mos tam Græcorum, quam Barbarorum, abunde jam à nobis illustratus, singulares quosque ac domesticos vel Flores vel Plantas, monumentis id genus tradendi. Inter Plantas vero seu Arbores præter cætera loca peculiare & singularis olim raritatis, Medicam Malum relatam continuo noveram; & juxta eosdem auctores, Theophrastum, Plinium, aliosque, non alibi quam apud Medos & in Perside nasci. Adeo ut non mirum, si quemadmodum Silphium suum Cyrenenses, Lotum Ægyptii, Dictamnium Cretenses, Malum Punicum alii, ita quoque Malum hoc sibi proprium Medi seu Parthi (nostri enim utriusque nominis communionem) eidem memoriæ commendarent. Secundo, non raritas solum, sed nobilitas & celebritas hujus Arboris, seu *Felicis Mali*, quæ, ut ille ait, *inclaruit etiam carminibus Mantuanis*, & de qua Plinius, *Nec alia arbor laudatur in* Lib. xii. cap. 3.

Medis. Tertio, quo etiam spectat usus ejusdem apud Parthos, & ne promiscuum putes, Proceribus tantum apud eos confuetus; de quibus idem tradit haud uno in loco Plinius; eos commendandi halitus gratia, grana hujus Mali, & quidem solos usurpare solitos: **PARTHORUM** *populis hoc præcipue & à juventa propter indifcretos cibos, namque & vino sustent ora nimio, sed SOLI PROCERES medentur grano ASSYRIACI MALI, cujus est suavitas præcipua in esculenta addita.* Quod etiam alibi rursus monet; & quo respexit etiam divinus vates, agens de hoc Malo

Lib. x i.
c. 53.

Lib. x i i.
cap. 53.

— animos & olentia Medi

Ora fovent illo.

Postremo denique, ejusdem Mali Assyriacæ vel Medicæ ac ejus Fructus descriptio, ita à Veteribus tradita, ut certe huic figuræ nummo expressæ haud parum consentanea mihi videretur. Arbor nempe, si illos audias, mediocris, brevi trunco, cujus rami longi, crassi, firmi, acutis spinis; Fructus autem, quos vulgo eisdem cum Citriis statuunt; quæ certe manifesto meam de hoc Nummo sententiam adferere mihi videntur. Neque vero illud valde me moratur, quod eam arborem lauro simillimam describat divinus poëta, aut quod vulgo eandem omnino cum vulgata Citro statuunt Herbarum Interpretes. Illud enim scio peregrinam fuisse arborem, & parum proinde cognitam in Italia aut alias in Romano orbe; quæ Plinii etiam ætate adhuc in sola Media aut Perside nascebatur; *sed nisi apud Medos & in Perside nasci noluit.* Immo neque ejus fructus nisi ferro admodum, è Perside in Græciam transportatus; ut licet colligere ex Antiphone Comico apud Athenæum. Nihil mirum itaque, si de tam remota arbore & vulgo incomperta, multa secus tradiderint Romani scri-

Lib. x i i.
cap. 3.

Lib. i i i.

scriptores, quos in descriptione plantarum exoticarum, licet minus remotarum, haud semel hallucinatos constat. Neque illud ita liquidum aut in confesso, quod vulgo creditur, eandem omnino fuisse arborem cum vulgata Citro; quamquam haud dissimilem fructum credatur protulisse. Certe id negabat disertè Apuleius in Commentariis illis, quos ex professo de Arboribus scripserat, sicut tradit Servius, *apud Medos nascitur quedam arbor ferens MALA que MEDICA vocantur, mox hanc plerique CITRUM volunt, quod NEGAT Apuleius in libris quos de Arboribus scripsit, & docet LONGE ALIUD GENUS ARBORIS esse.* Sic in Italia pervulgatas jam fuisse Citros Plinii ætate, & Medicam Malum à Citro diversam eidem statui, haud male videtur colligere vir magnus ad Solinum. Sed ut demus libenter, Mali illius Medicæ fructum ad Citrium accessisse, à quo etiam non recedit ovata fructus illius figura in superiori nummo Parthico expressa; haud continuo sequitur eandem plane arboris aut fructus etiam figuram exstitisse, singularem illam adeo Medicam Malum cum Italica aut Europæa Citro. Notum enim, quam pro foli ratione variant nonnuncquam eadem Arbores, aut Plantæ; ut jam olim monuit Theophrastus, *ἡ γὰρ τὰς χώρας ἄλλαι καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα διαφέρουσι καὶ τὰς ἐργασίας αὐτῶν.* Nam pro regionibus sicut & arbores ipsa variant, cultura quoque inter sese distare, haud pro absurdo intelligi debet. Quam meam de singulari hoc & rarissimo Nummo sententiam eo lubentius sum amplexus, quod eam probari omnino videam clarissimo Aulæ Electoralis & Athenæi Heydelbergensis Medico, Joanni Casparo Fausio nostro; cui ob singularem in Historia Plantarum peritiam, legendam hanc nostram notationem commiseram. Firmabat vero il-

lam vir doctissimus, monstris aliquot Citriorum iconibus, quæ ab aliquot Botanicis observatæ, cum superiori fructu Mali Medicæ adfinitatem aliquam habere illi videbantur. Neque vero prætereunda hoc loco, quæ à Marantha de Malis Medicis alicubi commemorantur, quod nempe *Mala Medicæ operoso cultu ita efformant, ut & maris & femina sexu distinguant: rem certe admirabilem & visu jucundissimam. Maris enim pomum adnatum habet, quoddam veluti infantis genitale ejusdem cum pomo corticis & coloris: femina muliebri pudendum ad veram ejus effigiem efformatum videtur, quo simile magis sculptor non fingat.*

Lib. I r.
Meth. cognosc. simplic. cap. 11.

De MALIS AU-
REIS HES-
PERI-
DUM.

Punicis vero & Medicis Malis, cur non & MALA HESPERIDUM AUREA liceat continuo subnectere, quæ cum Medicis eadem viri quidam doctissimi videntur statuere? Herculis nempe fabulam, de Dracone Arboris in Mauritania custode, ab eodem intercepto, & adportatis inde in Græciam pomis aureis, signant antiqui aliquot nummi, cujus generis unum hic exhibemus.

Tom. II.
Com. pag.
285.

Percussus ille nummus sub Geta, & à Tristano etiam adlatus, sed sine ulla inscriptione aut nota loci, in quo signatus, qualem nullam adferit in eodem existisse. At vereor equidem ne obscuræ aut exesæ vetustate literæ

teræ ut alibi haud semel, ita hoc loco viri alias perspicacis oculos fugerint. Occurrit enim mihi similis omnino ejusdem Getæ nummus in Gaza Christinæ Augustæ, qui à Pergamenis percussus arguebat, & in quo hanc inscriptionem eruebam, ΕΠΙΣΤΡΑ.....ΝΟΥΣ. ΑΝΕΘΕ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Hoc est, *sub Prætoris ..... Dedicavit, Pergamenis Bis Neocoris.* Solum nempe in eo Prætoris nomen, æruginis deletum occurrebat, de quo non anxie nobis laborandum. Cæterum haud absimilem quoque nummum, cum eodem Herculis habitu, & custode Hesperidum Dracone in arbore itidem pendente, ac insuper panario pomis Hesperidum repleto, quod in Pergamenorum nummo omissum, signarunt olim Tarsenses Gordiani temporibus, qualem servat Gaza Medicea. Inde vero continuo colligas, vana esse poetarum figmenta, quæ de tribus tantum Hesperidum Malis vulgo fabulantur: quibus accedit Antiphanes Comicus apud Athenæum,

Φασὶν τὰ χρυσοῦ μῆλα τῶν εἶναι τετρα
Μόν.

Lib. III.

Dicunt Aurea hæc Mala tria esse Sola. Mitto jam reliqua, quæ hic ad decantatam fabulam spectant, aut ad natales & nomen pervigilis illius Draconis. Κηπερὸν eundem dictum Euphorioni Chalcidensi, auctor est Helladius apud Photium, καὶ τὸν τὰ χρυσοῦ μῆλα τὸν ἑσπερίδων Codic. Φορῶντα ὄφιν Κηπερὸν ὠνόμασε; *Et serpentem aurea mala ferentem Κηπερὸν (seu horti custodem) nominavit.* Mirum viros eruditissimos, vel Hoeschelium editorem, vel Interpretem Schottum, non observasse locum in mendo cubare. Neque enim ferebat Serpens Mala illa Aurea, sed hortum vel arborem eadem ferentem custodiebat, Κηπερὸς ea de causa nuncupatus. At quid proclivius fuit, quam Φορῶντα in Φεφρῶντα vertere; sicut omnino liquet

CCCLXIX.
Biblioth.

liquet eo loco legendum, & apposite ad custodis illius officium. Eundem vero Leonis Nemæi fratrem existisse, tradit Ptolemæus Hephæstio itidem apud Photium. Servium autem non moror, qui fabulam illam de hoc Serpente, & malis Hesperidum aureis, de gregibus ovium rufam lanam habentibus, & ab Hercule, occiso pastore illarum custode, abactis explicavit; & ideo quidem, quod oves Græcis *μῆλα* dicantur; à rubore autem lanæ auro similis, existimasse qui audierant, mala aurea in Africa nasci. Nugæ & sœmnia Grammatici. Neque, ut verum fatear, magis arripet alia viri longe eruditissimi, & cujus mira alias *Ἐσπερίδα* in explicandis ex Oriente poëtarum fabulis, interpretatio, qui libro de Colonia Phœnicum, Aurea Mala à dracone adseruata, de opibus ab alio congestis interpretatur; ideo quod *malon* vel *melon* Arabice opes sonet, nempe *Mal.* Ut enim poëtarum fabulis adscribamus, quæ de horti vel arboris illius natalibus, custodia, malis revera aureis, Herculis victoria vulgo fabulantur; at certe arborem illius nominis obviam in eo tractu, & fructum ejusdem aurei coloris fabulæ locum dedisse, liquet satis manifesto ex iis quæ de hoc arborum genere & earum fructu vel Theophrastus, vel citati ab Athenæo auctores tradidere. *Ἐσπερίδα* enim, cujus Theophrastus meminit, non de herba aliqua cum Plinio, sed de malo Hesperidum intelligi debere, monuerunt jam viri docti. An vero hæc Mala cum Citriis eadem fuerint, ut Rex Juba litteris consignasse traditur apud Athenæum; an vero cum Aurantiis, ut alii ex nominis adfinitate & colore colligunt, non anxie hic nobis disquirendum putamus? Vir doctus ex Batavorum Afclepiadarum ordine, qui postremus Theophrastum luculentis commentariis illustravit, multus in eo est, ut il-
lorum

Cod. c. x. c.
Biblioth.

Ad lib. 1. v.
Æncid.

Lib. v. de
caus. Plant.
cap. 25.

Lib. 111.

lorum refellat sententiam, qui cum Citriis vel Aurantiis eadem hæc Hesperidum Mala crediderant, ac ut eadem fuisse cum Cydoniis, vulgo Cotoneis probet. Sed vereor equidem, ut intentum obtineat. Cydonia mala à primaria Cretæ urbe denominata, ad quam nascebantur, & unde primum in Græciam adlata, sicut Medica, Punica, aliaque id genus à regionibus, quæ iisdem feraces erant, quemadmodum & de Cerasis constat, de Cerasunte Romam primum à Lucullo perlati; de quibus præter alios, Hieronymus; *Unde & de Patria nomen arbor accepit.* Hesperidum autem Malis hortus in Africa & ad Atlantem; unde in Græciam seu ab Hercule seu à quovis alio adportata, idem etiam loci natalis nomen, è quo primum adducta, retinere. Si vero Cydonia & Hesperidum Mala eadem fuissent, cur non id uno verbo prodidissent veteres, qui utriusque arboris & fructus non semel meminere? immo cur de iis, ut diversis fructibus aut plantis, diverso etiam loco agit Athenæus, vel antiqui auctores ab illo producti? Multa certe in superioribus de Cydoniis confabulati erant eruditi illi convivæ, & quidem de aliis eorum speciebus, sicut de iis, quæ struthia vocabantur. In Græcia autem pridem nota erant, nec diffitebatur vir doctus, cum Cydonia illa, tum quæ Hesperidum Mala vocabantur. Hinc postrema cum Nuce Pineæ, aliisque id genus symbolis, in Bacchi mysteriis vulgo recepta tradit Orpheus apud Clementem loco cuius anterior versus supra jam indicatus, sequens autem iste,

Μῆλα περὶ σεία καλὰ πρὸ Ἑσπερίδων λιγυφώνων.

Et Mala Aurea pulchra ab Hesperidibus canoris.

cui æque proclive fuisset eadem à viciniore Creta accessere. An vero ideo hæc mala, ut obiter hoc mo-

Pp

neam,

Tom. I.
Epist. ad
Eustoch.

Lib. III.

In Protreptico.

Lib. III.

neam, in Bactri mysteriis locum habuere, quod Mala & reliquos fructus Bacchus invenisse crederetur, ut Neoptolemus tradit alicubi apud Athenæum? Alias vero, Hesperidum itidem Mala apud Lacedæmonios existisse, odore quidem grata, sed non edulia, *ῥοσμα* nempe καὶ ἄβρωτα, observat cum Pamphylus apud Athenæum, tum Hesychius inde emendandus, sicuti jam factum à magno Casaubono; *Ἐσπερίδων μήλα ἐν Λακεδαιμονίᾳ ἄβρωτά πνα μήλα*, pro quo prius vitiose legebatur; *ἐν Λακεδαιμονίᾳ βρωτά πνα μήλα*. Vides præter Pamphyli auctoritatem, quam proclivis & necessaria emendatio, una littera *a* à fine prioris litteræ in initium sequentis retracta. At doctus ille Medicus, Theophrasti commentator, vulgatam Hesychii lectionem præfert, ut suam de Malis Hesperidum pro Cydoniis sententiam tueatur; nec Hesychium ex Pamphylo, sed Pamphylium apud Athenæum ex Hesychio emendandum contendit, ubi βρωτά nempe pro ἄβρωτα fit reponendum: legendum proinde in Athenæo *ῥοσμα ὃ εἶναι καὶ βρωτά, καλεῖται ὃ Ἐσπερίδων μήλα*, *suaviter nempe olere & edulia, vocari autem Hesperidum mala*. Absurdum enim fuisse, ut poma id genus ἄβρωτα Diis suis apponerent Lacedæmonii, quod tamen ex Timarchidæ paullo ante tradiderat Athenæus. Sed fallitur omnino vir doctus, nihilque certius petita à Casaubono Hesychii emendatione ex Pamphyli apud Athenæum verbis, & quam alias loci ratio plane suadebat. Neque enim ἐν Λακεδαιμονίᾳ, sed ἐν Λακεδαίμονι omnino ibi legendum constat; *a* illud proinde otiosum optime insequentem vocem retrahendum. Quid vero opus fuisset, aut Athenæi convivis, aut magnæ accuracionis Critico Hesychio, illud ut singulare de his Lacedæmoniorum malis adnotare, quod forent nempe edulia?

Digna

Digna res utique, quæ posterorum memoria prodere-
tur, dari fructus, quos degustare ac edere liceat? At
vero illud peculiare in hoc Malorum genere, & proin-
de notatu dignum, quod odore quidem grata essent,
non autem gustu vel sapore: quod ipsum de fructu Ma-
li Medicæ observarat jam olim Theophrastus, τὸ ἢ μῆ-
λον σὰν ἐστὶν ἔχον, ὅσμον ἢ πένυ, Pomum autem ejus non
manditur, sed odore præcellit. Hinc eadem etiam Hesper-
ridum Mala non vulgo quidem in privatorum mensis;
sed rite Diis à Lacedæmoniis adposita, ob odoris nem-
pe præstantiam; sicut reliqua incensa, quæ iis eo no-
mine adolebantur. Terrestrium enim erat Deorum,
seu malorum potius Geniorum comestationibus & ci-
bis delectari; quod ex ^a Iamblichō, ^b Porphyrio, ac
^c Origene contra Celsum haud uno loco mihi liquet;
at vero Cœlestium, odore seu Arabicis lætari haliti-
bus, ut loquitur Martianus Capella. Sed condonan-
dum facile Medico, πάλων alias ἀνταξίω, si Theologiæ
Gentilium mysteriis non fuerit continuo initiatus.

Neque vero PALMAM, tot usibus nobilem, & his
monumentis toties insculptam, liceat hic indictam
præterire. Equidem non adducam obvios Palmæ ra-
mos, aut in Victoriæ manibus elatos, aut vero vasibus
vulgo insertos, tanquam pretium victoribus; eosque
modo unum, modo duos, modo plures, nonnunquam,
& frequenter cum inscriptione ludorum, quorum præ-
mia constituebantur, puta, ΑΚΤΙΑ, ΠΤΘΙΑ, ΧΡΥ-
CΑΝΘΙΝΑ, ΟΛΥΜΠΙΑ, ΕΠΙΝΙΚΙΑ, ΣΩΤΗΡΕΙΑ,
ΜΕΓΙΣΤΑ, ΑΡΙΣΤΑ, ΑΓΓΟΥΣΤΙΑ, ΣΕΥΗΡΙΑ,
ΕΡΑΚΛΙΑ, ΣΑΚΡΑ, ΚΑΡΤΟΛΙΝΑ, ΟΕCUMΕ-
ΝΙΚΑ, ΙΣΕΛΑΣΤΙΚΑ, CΕRΤ. QUINQ. seu Cer-
tamina Quinquennialia; quæ in præclaris nec obviis pas-
sim nummis leguntur. Mitto etiam, Vasa cum insertis

Lib. I v.
Hist. Plant.
cap. 4.

^a in vita
Pythagor.
cap. 4.
^b Lib. II.
de Abst.
^c Lib. VII.
& VIII.

De PAL-
MIS, &
varis ca-
rum generi-
bus in anti-
quis Num-
mis.